

Відгук
офіційного опонента
на дисертацію **Літовченко Олени Андріївни**
«Репрезентативні властивості хореографічної мізансцени
у творенні художнього образу»
представлену на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 02 Культура і мистецтво
за спеціальністю 024 Хореографія

У сучасному сценічному мистецтві застосовується широкий діапазон мізансцен для побудови і презентації творів різних видів просторово-часових мистецтв. З одного боку, ми вже маємо на сьогодні значення дефініції «мізансцена»; з іншого – «хореографічна мізансцена», без сумніву, має власні естетичні особливості на відміну від мізансцени драматичного театру. Крім того, ці особливості хореографічної мізансцени різняться між собою у творах, що побудовані засобами різних стильових напрямів театрального танцю. Тому дисертація Літовченко Олени Андріївни, що присвячена вивченню репрезентативних властивостей хореографічної мізансцени у творенні художнього образу є досить **актуальною**. Відсутність досліджень з означеної тематики посилює актуальність даної роботи.

Обґрунтування автором актуальності дало змогу чітко визначити мету і конкретні завдання. Дисертація Літовченко Олени Андріївни є **першою науковою розробкою, у якій:**

- *запропоновано* термін «хореографічна мізансцена»;
- *системно досліджено* процеси роботи над виставою, її формотворчих компонентів;
- *доведено* важливість хореографічної мізансцени як інструмента для виразного створення сценічних образів;
- *уточнено* основні категоріально-понятійні ознаки мізансцени.

Практичне значення дослідження полягає у можливості використання його результатів у підготовці студентів-хореографів у закладах фахової передвищої та вищої освіти в межах спеціальних курсів «Композиція і постановка танцю», «Мистецтво балетмейстера», «Режисура хореографічних

творів», «Практикум з мистецтва балетмейстера» та ін. Здобуті результати можуть використовуватися для подальшого теоретичного осмислення шляхів втілення балетмейстерських прийомів у створенні хореографічних творів та режисерських засобів у використанні мізансцени сценічно-мистецьких творів. Крім того матеріали зазначеної наукової роботи можуть бути використані для реалізації інтегрованих мистецьких театральних-хореографічних проєктів.

Основні положення та результати дослідження достатньою мірою відбито у 12 (дванадцять) одноосібних публікаціях, із яких 3 (три) статті опубліковано в наукових фахових виданнях, затверджених МОН України (мистецтвознавство, категорія Б, спеціальність 024 «Хореографія»); 1 (одна) – у закордонному науковому виданні; 8 (вісім) – у збірниках матеріалів конференцій; апробовано на міжнародних та всеукраїнських конференціях.

В **анотації** дисертації викладено її зміст та представлені основні результати дослідження. Вона дає цілісне уявлення про роботу та відповідає встановленим вимогам до дисертаційного тексту.

Дисертацію написано державною мовою.

Перший розділ присвячений теоретичній та поняттєвій базі дослідження. Авторка здійснює аналіз науково-довідникової літератури з театрознавства та інших праць, присвячених режисурі театра, естради та масових видовищ; з'ясовує зміст поняття «мізансцена» і стан наукової розробки обраної теми. Акцентує увагу на тому, що «мізансцена, як окрема складова не є предметом наукових праць» (с. 39), зокрема «хореографічна мізансцена» (с. 37) також. Авторка зазначає, що поняття «хореографічна мізансцена» перебуває на стику двох мистецтв (драматичного і хореографічного) і «методологія дослідження цього явища передбачає вивчення таких аспектів, як: репрезентативний вираз, закономірності використання образно пластичного простору, хореографічні прийоми; композиційні нюанси» (с. 57). Звертає увагу на те, що репрезентативні прийоми – це художні техніки та прийоми, які використовуються для передачі ідей, емоцій та концепцій у сценічному просторі, зокрема в хореографії.

Два наступні розділи дослідження присвячені вивченню хореографічної мізансцени. У **другому розділі**, який складається із трьох підрозділів,

дисертантка намагається розкрити репрезентативні прийоми в процесі втілення художнього образу через хореографічну мізансцену. Конкретизує виражальні засоби, завдяки яким мистецький твір набирає своєї форми та властивостей; акцентує увагу на двох способах репрезентації художнього образу через хореографічну мізансцену: техніко-лексичний та художньо-образний. Вказує на різницю між поняттями «репрезентація» та «інтерпретація» хореографічної мізансцени; торкається сутності таких виражальних засобів як метафора, порівняння, тощо; розкриває роль мізансцени при створення психологічного та естетичного впливу на глядача.

У п. 2.3. дисертантка надає риси дивертисментного танцю; виявляє спільні та відмінні риси танцювального дивертисменту і хореографічної мізансцени.

У третьому розділі авторка розглядає композиційну побудову хореографічних мізансценічних форм в хореографічних та драматичних виставах; торкається розподілу мізансцен на статичні або динамічні; описує варіанти розташування і переміщення виконавців в сценічному просторі вистави (групове розташування; потокове переміщення; індивідуальне розташування; взаємодія з оточенням). Надає варіанти композиції мізансцени; розглядає питання впливу різних побудов і пересувань по сценічній площині на певний психологічний стан глядача (горизонтального, вертикального, хаотичного, тощо).

У п. 3.2. і 3.3. дисертантка коротко описує танцювальні елементи у виставах «Сумна Колумбіана», «Розмова», «Не мстіться за нас»; аналізує окремі хореографічні мізансцени у фольк-опері-балеті «Коли цвіте папороть» і модерн-балет «Пізнай себе». Надає умовну класифікацію хореографічної мізансцени (за формою); спираючись на опис В. Рубаном танц-театр-вистави «Маленький принц» авторка порівнює характер хореографічних мізансцен перфоманса і пластичної вистави.

У межах проблемного простору дослідження опонентом розгорнуто наукову дискусію, актуалізуючи наступні **питання**:

1. Що саме стало джерельною базою вашого дослідження?
2. На с. 55--56 ви стверджуєте, що здійснили «..аналіз практичного

досвіду: уважне спостереження та документування живих або записаних вистав у хореографії та драмі.... Зверталась увагу на те, як постановник використовує простір, лексику рухів, світлові ефекти, костюми та дизайн та оформлення сценічного простору, щоб зрозуміти, як ці елементи сприяють загальному художньому баченню». Чому в тексті дисертації не описано це дослідження? А саме який практичний досвід ви проаналізували і у якій формі ви його задокументували?

3. На с. 23 ви зазначаєте, що «використали метод узагальнення при визначенні законів побудови хореографічної мізансцени у хореографічному мистецтві». З аналізу яких творів ви здобули дані для узагальнення законів побудови хореографічної мізансцени? Сформулюйте, будь ласка, ці закони.

4. Якою науковою необхідністю продиктований порівняльний аналіз дивертисменту у балеті і «хореографічної мізансцени»? Якого конкретного результату ви хотіли цим досягти?

Зауваження стосуються:

- визначення об'єкта і предмета дослідження;
- малої кількості прикладів сценічних творів (джерельної бази дослідження);
- використання беззмістовних фраз, які не несуть у собі ніякого смислового навантаження. Наприклад, використання словосполучення «репрезентації хореографічної мізансцени» (с. 79); або «в залежності від основи композиції і постановки танцю, може відбуватись заміна поняття мізансцени в контексті композиції постановки і там, де у повноцінній виставі можна було вважати хореографічною мізансценою, перейшовши в інше сприйняття, вже набуває всіх основних ознак композиції і втрачає те первинне мізансценічне значення, яке мало на початку» (с. 112); «хореографічна мізансцена» ставить акцент на руховому мистецтві, тоді як «мізансцена хореографії» більше акцентує на тому, що мізансцена є складовою частиною хореографії» (с. 158--159);
- ствердження, що «хореографічна мізансцена в більшості переважає у виконанні малих форм (соло, дует, тріо)» (с. 71);
- незначних орфографічних помилок: «основним виражальних засобом»

(с. 71); «мистці» (с. 100); «складається з основним малюнків» (с. 138).

Наведені дискусійні положення, що містяться у дисертації, свідчать про перспективність подальших досліджень за її тематикою і разом з висловленими зауваженнями і виявленими недоліками не зменшують наукової і практичної цінності отриманих здобувачем результатів.

При розгляді дисертації Літовченко Олени Андріївни порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фальсифікації та фабрикації) не виявлено.

Отже, дисертаційна робота «Репрезентативні властивості хореографічної мізансцени у творенні художнього образу» є оригінальною науковою працею, відповідає чинним вимогам п. п. 6, 7, 8, 11 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022 р. та № 502 від 19.05.2023 р.), а її автор, Літовченко Олена Андріївна, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 02 Культура і мистецтво за спеціальністю 024 Хореографія.

Офіційний опонент:

доктор мистецтвознавства, доцент,
завідувач кафедри мистецтвознавства
та позашкільної освіти
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка

Марина ПОГРЕБНЯК